

**Mesto Nitra
a
Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska**

**Stratégia prístupnosti mesta Nitry
pre všetkých**

Nitra, 2019

Autori: Ajdariová Petra (ÚNSS Bratislava)
Hajduková Michaela (ÚNSS Bratislava)
Hóková Timea (ÚNSS Bratislava)
Hrozenská Martina (Mesto Nitra)
Korček Pavol (ÚNSS Bratislava)
Lehocká Irena (Mesto Nitra)
Mamojka Branislav (ÚNSS Bratislava)
Měchura Milan (ÚNSS Bratislava)
Šimová Naďa (Mesto Nitra)
Teplický Peter (ÚNSS Bratislava)

Obsah

1. Východiská tvorby Stratégie prístupnosti mesta Nitry pre všetkých.	4
2. Definícia cieľov, vízia mesta pre všetkých.....	10
1. Verejná doprava a súvisiaca infraštruktúra	11
2. Zastavané územie a verejné priestranstvá	12
3. Informácie a komunikácia	13
4. Občianska vybavenosť a verejné služby.....	14
2.1 Priority.....	15
1. Vytvorenie pracovného miesta pre koordinátora pre prístupnosť mesta. ..	15
2. Dobudovanie objektu/ budovy MsÚ v Nitre v zmysle filozofie prístupnosti a univerzálneho dizajnu.....	15
3. Systematické budovanie hlavných trás mesta – najvýznamnejších ťahov s najvyšším počtom osôb, významné dopravné uzly a inštitúcie situované najmä v centre mesta, budovanie vedľajších, doplnkových a rekreačných trás v meste.	16
4. Samostatné využívanie informácií sprístupňovaných mestom ľuďmi so zdravotným postihnutím bez rozdielu.	16
5. Scitlivovanie pracovníkov MsÚ pre prácu s osobami so zdravotným postihnutím.....	16
6. Práca s verejnosťou – edukačná a osvetová činnosť v oblasti problematiky prístupnosti pre všetkých a univerzálneho navrhovania.....	17
2.2 Konkretizácia cieľov s ohľadom na časové hľadisko ich zrealizovateľnosti	17
Všeobecný cieľ.....	17
Čiastkové ciele	17
3. Vozidlá mestskej autobusovej dopravy sprístupniť širokej cestujúcej verejnosti.	21
4. Dobudovanie bezbariérových verejných toaliet.....	21

6. Umiestnenie QR kódov na vybrané informačné prvky.	21
3. Postup implementácie stratégie vrátane participácie občanov	24
4. Riziká implementácie stratégie	27
5. Vzdelávanie a osvetové pôsobenie v oblasti prístupnosti.	30
Záver.....	33

1. Východiská tvorby Stratégie prístupnosti mesta Nitry pre všetkých

Slovenská republika a Európska únia podporujú rovnosť príležitostí a prístupnosť pre ľudí so zdravotným postihnutím. Základnou súčasťou stratégie EÚ je práca na ceste k bezbarierovej Európe. Moderné európske mestá prijímajú efektívne a inovatívne opatrenia na zlepšovanie prístupnosti pre osoby so špecifickými potrebami, umožňujú tak ich plnú účasť na živote spoločnosti. Takto nastavená politika mesta smeruje k zvyšovaniu kvality života obyvateľstva bez ohľadu na vek, mobilitu či schopnosti tak, aby mali rovnaký prístup ku všetkým zdrojom a vymoženostiam mesta. Využívajú na to aj participatívny proces, ktorý zaručuje, že prijímané opatrenia budú zodpovedať potrebám, prioritám a názorom najširšej verejnosti a súčasne rešpektovať práva aj jednotlivcov a malých skupín. Rovnaký cieľ má aj mesto Nitra, a práve preto sa rozhodlo vypracovať stratégiu prístupnosti. V súlade s vyššie opísaným postupom bola aj naša stratégia vypracovaná formou participatívnej tvorby verejnej politiky.

Participatívny proces nadobúda stále významnejšiu úlohu pri tvorbe verejných politík v súvislosti s povinnosťou uplatňovať všetky ľudské práva a základné slobody aj v prípade osôb so zdravotným postihnutím tak, ako sa zaviazala Slovenská republika i Európska únia ratifikáciou Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím. Jedným z práv osôb so zdravotným postihnutím je právo na nezávislý život, ktorý je podmienený prístupnosťou architektonického prostredia, dopravy, informácií, tovarov a služieb. V odseku 1 článku 9 „Prístupnosť“ Dohovoru sa uvádza: „S cieľom umožniť osobám so zdravotným postihnutím, aby mohli žiť nezávislým spôsobom života a plne sa podieľať na všetkých aspektoch života, zmluvné strany prijímú príslušné opatrenia, ktoré zabezpečia osobám so zdravotným postihnutím na rovnakom základe s ostatnými prístup k fyzickému prostrediu, k doprave, k informáciám a komunikácii vrátane informačných a komunikačných technológií a systémov, ako aj k ďalším prostriedkom a službám dostupným alebo poskytovaným verejnosti, a to tak v mestských, ako aj vo vidieckych oblastiach.“ K tejto povinnosti sa hlási Európska únia aj v dokumente „Európska stratégia pre oblasť zdravotného postihnutia na roky 2010 – 2020: Obnovený záväzok vybudovať

Európu bez bariér“ a v mnohých svojich nariadeniach a smerniciach. Celosvetovo je právo na prístupnosť deklarované aj v Agende 2030 pre udržateľný rozvoj a špeciálne v ciele 11 „Premeňte mestá a ľudské obydlia na inkluzívne, bezpečné, odolné a udržateľné“. Vláda SR rozhodla, že Agenda 2030 bude strategickým a zjednocujúcim dokumentom pre rozvoj SR. Vzhľadom na konkrétne potreby a obmedzené zdroje bolo schválených 6 priorít, z ktorých jednou je „Udržateľné sídla, regióny a krajina v kontexte zmeny klímy“, ktorej súčasťou je aj prístupnosť mestských sídiel.

Konkrétnym motivačným nástrojom na zvyšovanie prístupnosti európskych miest je súťaž o ocenenie „prístupné mesto“ (Access City Award) vyhlasovaná Európskou komisiou už od roku 2010. Pri hodnotení je požadovaný koherentný prístup k bezbariérovosti, ako aj ambiciózna vízia do budúcnosti pri riešení bezbariérovosti v meste v rámci všetkých jej oblastí, ktorými sú zastavané prostredie a verejné priestranstvá, doprava, informácie, občianska vybavenosť a služby. Práve táto komplexnosť a medzinárodná porovnateľnosť kritérií viedli spracovateľov projektu k ich výberu ako vzoru pri spracovaní stratégie.

Mesto s takto nastavenou politikou sa teda spolupodieľa na odstraňovaní bariér architektonických, informačných aj komunikačných. Zároveň sú opatrenia zabezpečujúce prístupnosť určené a realizované v prospech všetkých občanov a návštevníkov mesta – či ide o ľudí s obmedzenou mobilitou z dôvodu choroby, veku či zdravotného postihnutie, o rodiča s detským kočíkom alebo turistu s nadrozmernou batožinou. Mesto, ktoré chápe potreby všetkých týchto skupín, sa snaží systematicky pracovať na rezervách, ktoré v oblasti prístupnosti ešte má, a ako určitý návod mu slúži práve stratégia prístupnosti pre všetkých, ktorá spomínané potreby zohľadňuje.

V deväťdesiatych rokoch minulého storočia bol zákonom o obecnom zriadení opätovne uzákonený princíp samospráv a samosprávnych orgánov v podobe obecného zriadenia. Samosprávy týmto krokom získali úlohy spojené s rozvojom obce. Obce získali samostatnosť v riadení aj rozhodovaní, teda v spravovaní obce a jej majetku.

Z hľadiska fáz tvorby verejnej politiky je mesto Nitra úrovni nastolenia politickej agendy a fázy prípravy verejnej politiky, kedy sa vypracovaný návrh stratégie prístupnosti mesta pre všetkých zahrnie do programového vyhlásenia zastupiteľstva s určeným časovým horizontom, ľudskými prostriedkami a zdrojmi potrebnými na jeho vyriešenie. Materiál predložený mestskému zastupiteľstvu prejde oponentúrou občanov, ktorí majú možnosť kreovať ho od jeho samotného počiatku, nakoľko boli členmi pracovných skupín zaoberajúcich sa problematikou prístupnosti alebo vyjadrovali svoje názory či avizovali svoje podnety na tému prístupnosť mesta a jeho rezervy v tejto oblasti vo forme osobnej účasti na diskusii, vyplnením dotazníka alebo anketového lístka.

Demokratický princíp spravovania verejnej politiky na úrovni samosprávy stojí na dvoch základných pilieroch – na informačnom a participačnom. Participatívna tvorba verejných politík musí v plnej miere rešpektovať existujúce strategické dokumenty, aby sa dosiahla trvalá udržateľnosť výkonu verejných politík. Výkon verejnej politiky musí rešpektovať úroveň verejnej politiky na území konkrétneho mesta, ktoré má isté demografické charakteristiky – počet obyvateľov mesta v členení podľa vekovej štruktúry, zamestnanosť a zamestnateľnosť obyvateľstva, príležitosti pre prácu, počet osôb so špecifickými potrebami a iné. V duchu napĺňania princípu participácie rozvinie mesto Nitra spoluprácu vo vnútri organizácie mestského úradu a s verejnými a súkromnými inštitúciami – s verejnosťou, mimovládnyimi organizáciami a univerzitami (najmä s Fakultou záhradníctva a krajinného inžinierstva SPU v Nitre a Strednou priemyselnou školou stavebnou v Nitre) pri tvorbe systému (rýchleho) mapovania bariér v meste – tzv. mapovací portál, ako aj vytvorenie diskusného fóra prostredníctvom sociálnych sietí.

Motivačný efekt by mali mať aj programy malých grantov podporujúce odstraňovanie bariér v mestských častiach so zapojením mimovládnych organizácií či občianskych iniciatív. Vytvorením stratégie prístupnosti pre všetkých ide o tvorbu sociálnej politiky formou ochrany zraniteľných skupín a zároveň je možné v globálnom aspekte vnímať prístupnosť ako jeden z kľúčových ukazovateľov kvality života občanov daného mesta.

V roku 2011 získalo mesto Nitra finančné prostriedky na realizáciu projektu „Podpora aktivít cestovného ruchu v meste Nitra“ financovaného z prostriedkov ERDF. Jedným z cieľov projektu bola aj tvorba Akčného plánu projektu „Nitra pre všetkých“ – Informácie (nielen) pre hendikepovaných turistov, ktorý mal podporiť odstraňovanie architektonických a spoločenských bariér návštevníkov mesta. Materiál s názvom: Akčný plán „Nitra pre všetkých“ – Informácie „nielen“ pre hendikepovaných turistov bol schválený MZ v Nitre dňa 14.3. 2013 ako koncepčný a praktický podklad pre samosprávu pri odstraňovaní bariér, ktorý v 7.kapitole vytyčuje ciele na zlepšenie kvality života a navrhuje ich riešenia. Jeho súčasťou bolo naformulovanie 10 krokov, ktoré „povedú“ mesto k bezbariérovosti. Tieto kroky boli v roku 2015 pretavené do materiálu č. 210/2015 s názvom Debarierizačné opatrenia k Akčnému plánu „Nitra pre všetkých“, predloženého na schválenie Mestskému zastupiteľstvu v Nitre. Materiál vychádza z princípov a požiadaviek Národného programu rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014 – 2020, ktorými sa, okrem iného, zabezpečujú bezbariérové riešenie prostredia a prístupnosť stavieb. Legislatívne sa problematika opiera o stavebný zákon a o vyhlášku MŽP SR č. 532/2002 Z.z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o všeobecných technických požiadavkách na výstavbu a na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie. Mestské zastupiteľstvo v Nitre prerokovalo spomínaný materiál dňa 11.6.2015. Materiál – č. 210/2015 Debarierizačné opatrenia k Akčnému plánu „Nitra pre všetkých“ definoval oblasti, v ktorých má dochádzať k postupnému odstraňovaniu bariér v meste. Ide o miestne komunikácie, priechody pre chodcov, verejnú dopravu, budovy a oddychové zóny. Keďže išlo o tematicky a obsahovo podobný materiál, materiálom č. 650/2016-1 sa navrhlo, aby sa Debarierizačné opatrenia stali súčasťou Akčného plánu. Tento krok mal zabezpečiť odstúpenie Debarierizačných opatrení jednotlivým odborom a útvarom MsÚ v Nitre, ktoré by v rámci kreovania návrhov rozpočtu na nasledujúci kalendárny rok boli premietnuté do tohto rozpočtu.

Predkladaná stratégia sa snaží o systémový prístup k spracovaniu materiálov, ktoré definujú politiky alebo prístupy k riešeniu v rôznych oblastiach týkajúcich sa verejného priestoru, dopravy, informácií a komunikácie a služieb pre občanov. Ambíciou stratégie je tiež premietnutie princípov prístupnosti do plánovacích

procesov a projektov vypracovaných mestom alebo regulovaných mestom Nitra (stavebný úrad). Na stratégiu bude nadväzovať akčný plán „Nitra pre všetkých“, ktorý bude špecifikovať ciele, úlohy, termíny plnenia, finančné krytie a osobu zodpovednú za plnenie úlohy. Akčný plán Nitra pre všetkých bude podliehať pravidelnému uskutočňovaniu verejných odpočtov odstraňovania bariér v podobe informatívnej správy pripravenej pre Mestské zastupiteľstvo v Nitre v ročnej periodicite.

Potrebu prijatia strategického dokumentu opodstatňujú aj fakty v podobe počtu osôb so špecifickými potrebami žijúcich na území mesta Nitry, resp. Nitrianskeho kraja. Nasledujúce čísla však nemôžu byť rozhodujúce pre vypracovanie a realizáciu stratégie, lebo prístupnosť je právom každého jednotlivého občana. Celkovo sa na území Nitrianskeho samosprávneho kraja v roku 2013 nachádzalo 49 317 osôb s ťažkým zdravotným postihnutím, v roku 2017 to bolo 49 778 osôb. V okrese Nitra bolo v roku 2017 presne 9 651 osôb s ťažkým zdravotným postihnutím. V samotnom meste Nitra bolo v decembri 2017 zaevidovaných 4 668 osôb s ŤZP, pričom 2 081 vlastnilo preukaz fyzických osôb s ŤZP, 1 488 vlastnilo preukaz FO s ŤZP so sprievodcom a 738 vlastnilo parkovací preukaz (údaje štruktúrovane zachytáva tabuľka č.1). Najväčšiu skupinu (749 osôb) tvorili osoby s poruchami pohybového a podporného aparátu. Z hľadiska počtu poberateľov rodičovského príspevku bolo v roku 2017 v meste Nitra 2 008 osôb (v celom kraji ide až o 15 500 osôb). Zo spomínaného počtu obyvateľov mesta – poberateľov príspevku bolo 275 takých, ktorí mali dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom.¹ Počet obyvateľov mesta Nitra k 4.12.2018 dosiahol hodnotu 78 599 obyvateľov, pričom 18 158 osôb bolo vo veku 62 a viac rokov.²

---

¹ Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

² Zdroj: Referát evidencie obyvateľstva a domov MsÚ v Nitre

Tabuľka 1: Počet držiteľov preukazov ŤZP a poberateľov rodičovského príspevku

Územie	Rok	Počet držiteľov preukazov s ŤZP
NSK	2013	49.317
	2017	49.778
Okres Nitra	2017	9.651
Mesto Nitra	2017	4.668 z toho:
		2.081 FO s ŤZP
		1.488 FO s ŤZP so sprievodcom
		738 parkovací preukaz
Územie	Rok	Počet osôb poberajúcich rodičovský príspevok
Mesto Nitra	2017	2.008 z toho:
		275 detí s nepriaznivým zdravotným stavom

Postupy a metódy použité pri vypracovaní Stratégie prístupnosti mesta Nity pre všetkých predstavujú rozsiahly a podrobný materiál, ktorý z dôvodu prehľadnosti nie je vhodný na zaradenie do stratégie. Je spracovaný ako samostatná príručka s názvom Stratégia prístupnosti mesta pre všetkých – Metodická príručka. Tá môže byť užitočná nielen pri rozpracovaní stratégie do akčného plánu jej realizácie, ale aj pre iné mestá, ktoré majú v úmysle vypracovať vlastnú stratégiu prístupného mesta pre všetkých. Zámerom bolo zostaviť príručku tak, aby sa dala použiť samostatne pre ktorékoľvek mesto. Z uvedeného dôvodu obsahuje aj niektoré časti, ktoré sú súčasťou tohto dokumentu. Z obsahu metodickéj príručky je potrebné upozorniť na Zoznam kontrolných otázok na zistenie stavu prístupnosti mesta/obce, ktorý pomôže pri kontrole komplexnosti procesu sprístupňovania mesta, ako aj na zoznam relevantnej legislatívy.

2. Definícia cieľov, vízia mesta pre všetkých

Trvalo udržateľné spravovanie a trvalo udržateľný rozvoj vedú k zavádzaniu opatrení, ktoré zlepšujú podmienky a kvalitu života obyvateľov obce, resp. mesta. Bezbariérový prístup k verejným priestranstvám, k doprave, informáciám či službám zaručuje rovnaký prístup osôb so zdravotným postihnutím k ich ľudským právam a základným slobodám, scitlivuje obyvateľov na rešpektovanie a akceptovanie rôznorodých potrieb ľudí, je prospešný pre všetkých obyvateľov a návštevníkov a zvyšuje povedomie o zmysle a význame konceptu mesta pre všetkých.

Ciele a vízie mesta budú plne rešpektovať úplnú a skutočne rovnakú účasť osôb so špecifickými potrebami na verejnom živote, osobitne pri systematickej prevencii vzniku a pri odstraňovaní prekážok s cieľom zabezpečenia prístupu pre všetkých občanov alebo návštevníkov mesta, a to najmä prostredníctvom univerzálneho navrhovania výrobkov, prostredí, programov a služieb. Z uvedených dôvodov je vhodné v organizačnej štruktúre MsÚ v Nitre vytvoriť personálne vybavené kontaktné miesto pre koordináciu služieb a opatrení na prospech osôb so špecifickými potrebami. Tiež je dôležité, aby sa každý občan mohol obracať na kontaktné miesto s upozorneniami na existujúce bariéry a návrhmi na ich odstránenie. Participácia a zapojenie verejnosti sú kľúčové, preto by občania mali mať možnosť komunikovať svoje podnety telefonicky, mailom, osobne aj prostredníctvom online formulára na webe mesta, čím v konečnom dôsledku uľahčia mapovanie aktuálnych bariér v meste.

Budovanie mesta prístupného pre všetkých je dlhodobý a prakticky nekončiaci proces, ktorý treba systematicky plánovať, realizovať, vyhodnocovať a aktualizovať. Uvedené činnosti bude potrebné realizovať prostredníctvom vypracovania akčného plánu a jeho pravidelného vyhodnocovania a aktualizácie v krátkych časových úsekoch. Užitočným čiastkovým kritériom dosahovania vytýčeného cieľa môže byť vyhodnocovanie schopnosti mesta úspešne sa umiestniť medzi uchádzačmi o ocenenie v súťaži Access City Award, ktorej kritériá sú jedným z podkladov pre vypracovanie tejto stratégie (súčasť prílohy).

Medzi oblasti, ktorých sa téma prístupnosti mesta dotýka najvypuklejšie, patria: verejná doprava a súvisiaca infraštruktúra; zastavané územie a verejné priestranstvá; informácie a komunikácia; občianska vybavenosť a verejné služby.

1. Verejná doprava a súvisiaca infraštruktúra

Účasť osôb so špecifickými potrebami na verejnom živote bude podporená aj realizáciou zámeru spoločnosti zabezpečujúcej mestskú hromadnú autobusovú dopravu, ktorá má ambíciu v najbližšom období disponovať 100 % bezbariérovým autobusovým parkom (v súčasnosti je to cca 85 % autobusov). Dôležitosť bude kladená aj na prístupnosť autobusových zastávok vrátane osadenia Kasselských obrubníkov, označníkov zastávok vybavených popiskami aj v Braillovom písme, ako aj svetelnými tabuľami zobrazujúcimi časy odchodov liniek a disponujúcimi hlasovým oznamovaním zobrazených informácií na dožiadanie pre osoby so zrakovým postihnutím prostredníctvom povelovej vysielacky.

Autobusová stanica vo vlastníctve prepravcu prechádza v súčasnosti rekonštrukciou a modernizáciou s dôrazom na zabezpečenie prístupnosti pre všetkých, ako napríklad:

- hlasové oznamovanie a svetelné zobrazovanie odchodov a príchodov liniek,
- chodníky na stanici s vodiacimi líniami a signálnymi a varovnými pásmi s predpísaným sklonom a šírkou,
- bezbariérový vstup do budovy čakárne, do predajného miesta lístkov a miesteniek alebo do informačného centra a možnosť bezproblémového pohybu v týchto priestoroch,
- predajné a informačné miesto vybavené indukčnými slučkami pre sluchovo postihnutých,
- bezbariérové verejné toalety,
- bezbariérový prístup k ďalším službám, napr. občerstvenie, výber hotovosti z bankomatu atď.

Vlaková doprava je zabezpečovaná Železničnou spoločnosťou Slovensko. Potrebná je komplexná rekonštrukcia a modernizácia železničnej stanice v Nitre, ktorá by zabezpečila aj prístupnosť pre všetkých. Momentálne sa spracováva štúdia realizovateľnosti obnovy železničnej stanice.

V súčasnosti mesto Nitra pracuje na Pláne udržateľnej mobility mesta, ktorého implementácia by mala viesť k rozvoju kvalitnej dopravnej infraštruktúry pre všetkých účastníkov prepravy vrátane realizácie siete ucelených trás pre nemotorovú dopravu bez bariér.

Nedostatok³ vyhradených parkovacích miest pre osoby so zdravotným postihnutím, a to najmä pred budovami verejných inštitúcií, by mal byť eliminovaný rozšírením a bezbariérovými úpravami parkovísk, ako aj systematickou kontrolou parkovania automobilov zo strany mestskej polície. Mestská polícia bude v zvýšenej miere vykonávať aj kontrolu parkovania automobilov na chodníkoch a v blízkosti zastávok mestskej hromadnej dopravy.

2. Zastavané územie a verejné priestranstvá

V oblasti zastavaného územia a verejných priestranstiev sa mesto bude usilovať uplatňovať zásady univerzálneho navrhovania, ktoré zabezpečuje univerzálnu prístupnosť pre všetkých a elimináciu fyzických bariér. Zabezpečená by mala byť bezpečnosť a plynulosť pohybu chodcov, pričom komunikácie pre peších ako súčasť verejného priestoru budú rešpektovať zásady minimálnej priechovej šírky a podchovej výšky, dodržanie sklonov podľa platnej legislatívy, povrch má byť rovný a pevný, upravený proti šmyku⁴.

---

³ Nedostatok je pociťovaný zástupcami organizácií osôb so zdravotným znevýhodnením.

⁴ ROLLOVÁ, L. – ČEREŠŇOVÁ, Z. Univerzálne navrhovanie objektov komunitných sociálnych služieb, s. 15.

Systematické budovanie prioritných bezbariérových peších trás v centre mesta bude postupne smerovať aj na sídliská a na okraje mesta. Na bezbariérových trasách bude pokračovať priebežné sprístupňovanie verejných budov, pričom účinným nástrojom by mala byť aj dotačná schéma z rozpočtu mesta na odstraňovanie fyzických bariér. Ďalej je nevyhnutné systematicky odstraňovať fyzické prekážky na peších trasách, najmä na vodiacich líniách a v ich bezprostrednom okolí (reklamné pútače, kaviarenské sedenia, smetné koše apod.). Prirodzenou súčasťou plánovania a projektovania bude systematická podpora a realizácia bezbariérových riešení, ako sú bezbariérové nájazdy, varovné a signálne pásy, vodiace línie, zvuková a svetelná signalizácia na priechodoch pre chodcov. Dôležitým nástrojom sprístupňovania mesta bude vytvorenie mapy bezbariérových peších a dopravných trás, verejných inštitúcií, ubytovacích a stravovacích zariadení a ďalších služieb.

3. Informácie a komunikácia

Aby sa mohli aj osoby so zdravotným postihnutím a ďalšie znevýhodnené skupiny obyvateľov a návštevníkov plnohodnotne zúčastňovať na živote mesta, musia mať prístup k informáciám, ktoré sú poskytované všetkým ostatným obyvateľom mesta. Preto webové sídla a mobilné aplikácie mesta a ďalších verejných inštitúcií, ako aj elektronické dokumenty na nich zverejňovanie budú prístupné osobám so zdravotným postihnutím v súlade so slovenskou i európskou legislatívou a bude sa systematicky vyhodnocovať ich prístupnosť. Rovnako je potrebné zabezpečiť prístupnosť elektronických cestovných poriadkov, kultúrnych programov a informácií o ďalších verejných službách. Audiovizuálne dokumenty zverejňované na webových sídlach treba v primeranom rozsahu dopĺňať textovým prepisom, titulkami pre nepočujúcich, prekladom do posunkového jazyka a audio komentárom pre nevidiacich. Vybrané dokumenty by mali byť k dispozícii aj vo forme ľahko čitateľného textu (easy-to-read). Printové médiá mesta, brožúry a ďalšie tlačéné dokumenty majú primerane rešpektovať pravidlá jasnej tlače a budú k dispozícii ich prístupné elektronické verzie Propagačné materiály je potrebné rozšíriť o reliéfne mapy mestských častí a inštalovať aj modely historických pamiatok pre nevidiacich.

V rámci mesta treba vytvoriť priestor pre rôzne formy asistencie, ako je predčitateľská služba, profesionálni tlmočníci posunkového jazyka a on-line

tlmočenie pre nepočujúcich. Podporované bude využívanie moderných technológií uľahčujúcich komunikáciu, ako je inštalácia indukčných slučiek alebo inštalácia a rozširovanie siete hlasových a signalizačných majákov pre nevidiacich aktivovaných povelovými vysielačmi na i vo verejných budovách.

Cieľom osvetového pôsobenia mesta prostredníctvom využitia informačných prostriedkov a komunikácie bude okrem iného zvyšovanie povedomia verejnosti o právach osôb so zdravotným postihnutím, o ich schopnostiach a o ich prínose pre spoločnosť a následné zlepšovanie podmienok pre ich začleňovanie do spoločnosti.

4. Občianska vybavenosť a verejné služby

Prístupnosť občianskej vybavenosti a verejných služieb je zásadne podmienená ich architektonickou, dopravnou a informačnou prístupnosťou. To sa, samozrejme, netýka len exteriérov, ale aj interiérov občianskej vybavenosti a priestorov, v ktorých sú služby poskytované. Tu bude musieť mesto zabezpečovať prístupnosť nielen vo svojich priestoroch a inštitúciách, ale aj dôsledne a účinne pôsobiť na privátnych poskytovateľov, aby dodržiavali pravidlá prístupnosti pri poskytovaní svojich služieb. Bez ohľadu na to, kto v meste prevádzkuje občiansku vybavenosť a služby, mesto musí využiť všetky svoje možnosti na zabezpečenie a presadzovanie ich prístupnosti. Ide o ubytovacie, stravovacie a obchodné zariadenia, zdravotnícke, vzdelávacie a sociálne služby, kultúrne, rekreačné a športové a ďalšie zariadenia.

Mimoriadne dôležitý je tiež spôsob komunikácie medzi osobami poskytujúcimi služby a informujúcimi o službách a osobami so zdravotným postihnutím. Nedostatočná znalosť primeraných spôsobov komunikácie, existencia predsudkov a obavy z nevhodnej komunikácie sťažujú efektívnu a dôstojnú vzájomnú komunikáciu. Preto bude mesto venovať špeciálnu pozornosť školeniu osôb, ktoré pri výkone svojej práce prichádzajú do styku s osobami so zdravotným postihnutím, so seniormi, s cudzojazyčnými návštevníkmi a ďalšími osobami so špecifickými potrebami v oblasti komunikácie.

2.1 Priority

Široký záber problematiky sprístupňovania miest si vyžaduje konkretizáciu a definovanie priorít smerujúcich k spoločnému cieľu.

1. Vytvorenie pracovného miesta pre koordinátora pre prístupnosť mesta.

Zriadenie pracovnej pozície v priamej riadiacej línii prednostu mestského úradu. Kvalifikovaný pracovník (s príslušným vzdelaním) bude koordinovať agendu zameranú na prístupnosť mesta vo všetkých kľúčových oblastiach, z čoho vyplýva jeho úzke prepojenie na existujúce odbory v štruktúre MsÚ – najmä útvar hlavného architekta, stavebný úrad, odbor propagácie a komunikácie, odbor investičnej výstavby a rozvoja a odbor sociálnych služieb úradu.

2. Dobudovanie objektu/budovy MsÚ v Nitre v zmysle filozofie prístupnosti a univerzálneho dizajnu

Systematická úprava objektu mestského úradu tak, aby každý jeho priestor určený pre verejnosť – veľká zasadacia miestnosť, jedáleň, toalety v blízkosti bezbariérového vstupu – spĺňal kritériá tzv. univerzálnosti a prístupnosti.

Sprístupňovanie informácií prostredníctvom informačných brožúr a webu s príspevkami v podobe tzv. ľahko čitateľného textu (easy-to-read). V prípade informácií s vysokou občianskou hodnotou budú nahraté videá s tlmočením informácie do slovenského posunkového jazyka. Webové stránky a mobilné aplikácie budú urobené responzívne, automaticky sa prispôbia veľkosti displeja a zariadenia, na ktorom sú prezentované. Propagačné materiály budú spracované v zmysle pravidiel jasnej tlače. Informácie z web stránky mesta budú dostupné aj prostredníctvom QR kódu.

Osobitne je potrebné pracovať na scitlivovaní a vzdelávaní personálu mestského úradu, osobitne pracovníkov pôsobiacich v klientskom centre služieb na prácu s osobami so zdravotným postihnutím.

Je žiadúce zavedenie tlmočnickej služby pre nepočujúcich prostredníctvom komunikačného programu Skype v priestoroch klientskeho centra služieb.

Pre osoby s mentálnym postihnutím je potrebné zjednodušiť a osvojiť si komunikáciu formou piktogramov určených pre lepšie dorozumenie sa s osobami so špecifickými potrebami.

3. Systematické budovanie hlavných trás mesta – najvýznamnejších ťahov s najvyšším počtom osôb, významné dopravné uzly a inštitúcie situované najmä v centre mesta, budovanie vedľajších, doplnkových a rekreačných trás v meste

Akčný plán prístupnosti mesta Nitra bude presne špecifikovať trasy, ktoré spájajú dôležité miesta (miesta s vysokou koncentráciou obyvateľstva, verejné inštitúcie) s jednotlivými mestskými časťami tak, aby bola zachovaná bezpečnosť a plynulosť pohybu chodcov, pričom komunikácie pre peších ako súčasť verejného priestoru budú rešpektovať zásady minimálnej priechodnej šírky a podchodnej výšky, dodržanie sklonov podľa platnej legislatívy. Sieť prístupných trás sa bude budovať od významných dopravných uzlov po doplnkové a rekreačné trasy.

4. Samostatné využívanie informácií sprístupňovaných mestom ľuďmi so zdravotným postihnutím bez rozdielu

Informácie o činnosti mesta budú sprístupňované všetkým občanom v zmysle pravidiel jasnej tlače, tlmočenia do posunkového jazyka, ako aj ľahko čitateľných materiálov pre ľudí s mentálnym postihnutím. Informácie uvádzané v printových médiách budú doplnené o QR kód s odkazom na rovnaké informácie na web stránke mesta. Rozsah takto sprístupnených materiálov bude min. 40 % zo všetkých informácií, ktoré mesto zdieľa s verejnosťou.

5. Scitlivovanie pracovníkov MsÚ pre prácu s osobami so zdravotným postihnutím

Školenia pracovníkov pôsobiacich v klientskom centre služieb, ktorí sú najčastejšie v priamom kontakte s občanmi pri vybavovaní úradných záležitostí. Školenia budú zamerané najmä na komunikáciu s osobami so špecifickými potrebami a ich asistentmi. Vzdelávanie bude prebiehať tradičným osvojovaním informácií, ako aj zážitkovou formou. Školiť budú odborníci venujúci sa konkrétnym témam, resp. práci s konkrétnou cieľovou skupinou osôb so zdravotným postihnutím.

6. Práca s verejnosťou – edukačná a osvetová činnosť v oblasti problematiky prístupnosti pre všetkých a univerzálneho navrhovania

Spolupráca s odborníkmi a zástupcami organizácií, ktoré sa profesionálne venujú témam prístupnosti a univerzálneho navrhovania v podobe systematických a permanentných školení, prednášok a riadených diskusií určených vedúcim.

2.2 Konkretizácia cieľov s ohľadom na časové hľadisko ich zrealizovateľnosti

Všeobecný cieľ

Všeobecným cieľom je vybudovanie mesta prístupného pre všetkých občanov a návštevníkov. Cieľom je uviesť do života koncept univerzálneho navrhovania a celkovej prístupnosti pre všetkých bez rozdielu. Prístupnosťou rozumieme stav, keď architektonické prostredie, doprava, informácie, služby a tovary sú priamo alebo s pomocou asistenčných technológií samostatne použiteľné osobami so zdravotným postihnutím a osobami s inými znevýhodneniami na úrovni porovnateľnej s ostatnými. Sprístupňovaním sa rozumie prevencia vzniku, prostriedky a spôsoby prekonávania a odstraňovanie architektonických, dopravných, informačných a ďalších bariér, ktoré bránia ľuďom so špecifickými potrebami v prístupe k zdrojom a vymoženostiam dostupným intaktnému obyvateľstvu.

Čiastkové ciele

Naplnenie cieľov si vyžaduje presnú identifikáciu úloh a ich logickú postupnosť. Charakter cieľov následne zohľadňuje časové hľadisko v zmysle náročnosti ich

prevedenia, z tohto dôvodu sú ciele a k nim prislúchajúce úlohy rozdelené do troch skupín.

Ciele a úlohy zrealizovateľné v horizonte dvoch rokov (najneskôr 2. kvartál roku 2021) :
----

1. Sprístupnenie v oblasti mestskej autobusovej dopravy, parkovacích miest a verejných toaliet.

- Výber a zazmluvnenie verejného dopravcu, ktorého vozový park spĺňa podmienky prístupnosti – vozidlá sú nízkopodlažné (resp. low entry);
- Pasportizácia a audit zastávok mestskej autobusovej dopravy;
- Pasportizácia a audit vyhradených parkovacích miest pre ľudí so zdravotným postihnutím;
- Pasportizácia a audit bezbariérových toaliet v meste;

2. Sprístupnenie verejných priestorov a verejných zhromaždení pre občanov bez rozdielu.

- Na verejné zhromaždenia realizované v priestoroch Mestského úradu v Nitre nainštalovaná indukčná slučka pre osoby so sluchovým postihnutím;
- Na vybraných verejných zhromaždeniach realizovaných mestom Nitra (zhromaždenia s väčším množstvom účastníkov, akcie primárne určené pre osoby so zdravotným postihnutím a pod.) zabezpečiť tlmočenie do slovenského posunkového jazyka;
- Architektonické sprístupnenie (veľkej) zasadacej miestnosti Mestského úradu v Nitre pre osoby s obmedzenou možnosťou pohybu;

3. Kontrola parkovania automobilov v blízkosti zastávok MHD.

- Kontrola realizovaná hliadkami Mestskej polície v Nitre, osobitne vozidiel, ktoré znemožňujú vozidlám MHD zastať v blízkosti hrany nástupišťa;

4. Sprístupnenie informácií uvedených v printových médiách.

- Printové (tlačené) médiá budú spĺňať zásady jasnej tlače;
- Printové (tlačené) médiá budú obsahovať v pravom dolnom rohu QR kód s odkazom na rovnaké informácie na webovej stránke, príp. aj prepísané do formátu easy-to-read;

5. Sprístupnenie webového sídla mesta a ďalších sídiel propagujúcich prioritne informácie z diania v meste a práce Mestského úradu v Nitre a k nemu prislúchajúcich organizácií.

- Na základe auditu prístupnosti budú dané webové stránky a mobilné aplikácie opravené tak, aby spĺňali pravidlá prístupnosti;
- Pravidelne robiť audit prístupnosti webovej stránky mesta Nitra, TIC a ďalších vybraných webových stránok a s nimi súvisiacich mobilných aplikácií;

6. Využívanie rozličných informačných kanálov za účelom informovania o špecifikách komunikácie s osobami so zdravotným postihnutím či iným znevýhodnením.

- Informácie o podujatiach a prezentácie z nich budú uverejňované na webstránkach mesta Nitra;
- Publikovanie užitočných tipov na zjednodušenie komunikácie s občanmi s rôznymi typmi zdravotného postihnutia či inak znevýhodnenými občanmi (web mesta, letáky, tlačené periodiká a pod.);
- Z vybraných verejných zhromaždení realizovaných mestom Nitra (s väčším množstvom účastníkov alebo akcie primárne určené pre osoby so zdravotným postihnutím a pod.) vyhotoviť zápis v ľahkočitateľnom formáte (easy-to-read);

7. Zvyšovanie celkového povedomia občanov o jednotlivých druhoch zdravotného postihnutia a typoch znevýhodnenia (seniori, rodičia a pod.).

- Usporiadávanie (osvetových) workshopov na tému zdravotného postihnutia, typov znevýhodnenia a prevencie vzniku a spôsobov odstraňovania a prekonávania existujúcich bariér pre občanov mesta;

- Usporiadúvanie pracovných seminárov na tému zdravotného postihnutia, typov znevýhodnenia a prevencie vzniku a spôsobov prekonávania a odstraňovania existujúcich bariér pre pracovníkov inštitúcií občianskej vybavenosti (úrady, polícia, pošta a pod.);

8. Profesionalizácia pracovníkov pôsobiacich v rámci inštitúcií občianskej vybavenosti v oblasti špecifik komunikácie s občanmi so zdravotným postihnutím či iným znevýhodnením.

- Realizácia odborných školení zameraných na komunikáciu s občanmi s rôznymi typmi zdravotného postihnutia či inak znevýhodnenými občanmi organizovaných mestským úradom pre vlastných pracovníkov, ako aj pre pracovníkov iných verejných inštitúcií;

9. Zapájanie občanov so zdravotným postihnutím či iným znevýhodnením pri procesoch tvorby a realizácie aktivít zameraných na scitlivovanie občanov.

- Spolupráca s organizáciami, ktoré združujú ľudí s rôznymi typmi zdravotného postihnutia, či inak znevýhodnených občanov (centrá seniorov, materské centrá a pod.).

Ciele a úlohy zrealizovateľné v horizonte piatich rokov (najneskôr v 4. kvartáli roku 2024):
----

1. Vypracovanie Dizajnu manuálu za účelom zjednotenia prvkov a definovania jednotnej identity priestorov mesta.

- V spolupráci s Útvárom hlavného architekta bude vypracovaný Dizajn manuál verejných priestranstiev;

2. Rozšírenie siete vyhradených parkovacích miest pre osoby s ťažkým zdravotným postihnutím.

- Dobudovať a upraviť počty a parametre vyhradených parkovacích miest v zmysle platnej legislatívy a v zmysle výsledkov pasportizácie a auditu;

3. Vozidlá mestskej autobusovej dopravy sprístupniť širokej cestujúcej verejnosti.

- Vozidlá dopravcu mestskej autobusovej dopravy sú vybavené hlasovým oznamovaním jednotlivých zastávok;
- Vo vozidlách sú umiestnené svetelné tabule – s rovnakou informáciou ako hlásenie;
- Vozidlá budú vybavené kontrastným označením čísla linky na vozidle – spredu, z boku, zozadu a vonkajším hlasovým oznamovaním čísla a smeru prichádzajúceho vozidla spúšťaným na dožiadanie povelovou vysielaczkou;

4. Dobudovanie bezbariérových verejných toaliet.

- Bezbariérové verejné toalety dobudovať v zmysle výsledkov pasportizácie a auditu, osobitne na miestach s vysokou koncentráciou osôb – námestie, mestský park a iné;

5. Zabezpečiť sprístupnenie komunikácie cez elektronické médiá.

- Zabezpečenie audiokomentára pre osoby so zrakovým postihnutím pre vybrané TV relácie. Výber bude podliehať dohode s lokálnou televíziou;
- Zabezpečenie titulkov pre nepočujúcich pre vybrané TV relácie. Výber bude podliehať dohode s lokálnou televíziou;

6. Umiestnenie QR kódov na vybrané informačné prvky.

- Vybrané informačné prvky doplniť Braillovým písmom a QR kódom s rovnakými informáciami na webovej stránke mesta Nitra a easy-to-read textom.

Ciele a úlohy zrealizovateľné v horizonte desiatich rokov (najneskôr 4. kvartál roku 2028):
----

1. Budovanie siete bezbariérových trás v meste.

- Vytýčenie trás, identifikácia bariér, ktoré sa na nich nachádzajú a ich postupné odstránenie;

2. Budovanie priechodov pre chodcov v zmysle platnej legislatívy.

- Vyrovnávacie rampy medzi chodníkom a komunikáciou, reliéfne úpravy na priechodoch pre chodcov, v prípade svetelnej signalizácie aj zvuková signalizácia, osvetlenie priechodov pre chodcov;

3. Odstraňovanie bariér mimo vytýčených bezbariérových trás.

- Oprava povrchov chodníkov, odstránenie alebo posunutie prekážok, rozšírenie chodníkov;

4. Budovanie bezbariérových zastávok.

- Na základe výsledkov auditu budú dobudované zastávky, ktoré sú v rovnakej výške ako chodník alebo spevnená plocha, ktorý k nej vedie alebo je sprístupnená rampou; je zabezpečená dostatočná šírka zastávky; po celej dĺžke nástupišťa je umiestnený varovný pás; pred stĺpikom označujúcim začiatok zastávky je umiestnený po celej šírke nástupišťa signálny pás;
- Na zastávkach sú umiestnené optické tabule oznamujúce číslo, smer a čas príchodu vozidla vybavené aj hlasovým oznamovaním zobrazených informácií spúšťaným na dožiadanie povelovou vysielaczkou;
- Presklené steny prístrešku sú označené výrazne farebným kontrastným pásom; na zastávke je umiestnený cestovný poriadok vyhotovený podľa zásad jasnej tlače;

5. Objekty patriace pod správu Mestského úradu v Nitre budú prispôsobené pre osoby so zdravotným znevýhodnením.

- Personál pracujúci priamo s klientami bude vyškolený pre prácu a komunikáciu s osobami so špecifickými potrebami;

- Objekty budú dovybavené indukčnou slučkou pre osoby so sluchovým postihnutím;
- Objekty a toalety v nich budú architektonicky prístupne pre osoby s obmedzenom mobilitou.

3. Postup implementácie stratégie vrátane participácie občanov

Implementácia Stratégie prístupnosti mesta Nitry pre všetkých je proces, prostredníctvom ktorého budú marketingové plány mesta v oblasti prístupnosti premenené na ciele a akcieschopné úlohy. Uskutočnenie a realizácia konkrétnych cieľov, teda ich implementácia do praxe, zahŕňa aj priebežný monitoring a vyhodnocovanie ich napĺňania.

Implementačný proces pozostáva z nasledujúcich krokov:

- Formulovanie cieľov implementácie – vypracovanie stratégie, pričom obsah stratégie, ale najmä jej ciele, budú formulované tak, aby boli zrozumiteľné odbornej aj občianskej verejnosti. Stratégia prístupnosti mesta Nitry pre všetkých je vytvorená odborom sociálnych služieb MsÚ v Nitre za spolupráce expertov z Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska so sídlom v Bratislave a prizvaných expertov z ďalších organizácií osôb so zdravotným postihnutím.
- Vymedzenie činností na presadenie, uskutočňovanie a realizáciu kontroly implementácie – definovanie a nastavenie kontrolných mechanizmov a zavádzanie opatrení smerujúcich k sprístupňovaniu mesta. Kontrolné mechanizmy budú realizované vo vnútri organizácie, ako aj predložením pracovnej verzie stratégie širokej verejnosti formou jej umiestnenia na webovom sídle mesta a propagovanie možnosti pripomienkovania tejto stratégie prostredníctvom všetkých dostupných informačných kanálov mesta Nitry. V ročnej periodicite bude koordinátorom pre prístupnosť predkladaná informatívna správa plnenia úloh Akčného plánu Stratégie mesta Nitry prístupnosti pre všetkých.
- Špecifikácia globálnych strategických úloh – identifikácia úloh a spektra činností zabezpečujúcich postupné sprístupňovanie verejných priestranstiev a objektov mesta, cestných a peších komunikácií, informácií a služieb vo forme Akčného plánu prístupnosti mesta pre všetkých.

- Prispôsobenie štruktúry a systému úradu novým opatreniam plynúcim zo stratégie – vytvorenie kontaktného miesta s pracovným miestom koordinátora prístupnosti mesta a aplikovanie filozofie prístupnosti pre všetkých prioritne na MsÚ v Nitre.
- Prispôsobenie podnikovej kultúry opatreniam definovaným stratégiou – implementácia etických zásad komunikácie zo strany pracovníkov MsÚ v Nitre a inštitúcií poskytujúcich služby vo vzťahu ku klientom/občanom, osobitne k osobám so špecifickými potrebami.
- Aktívna participácia a možnosť spoluúčasti na kreovaní stratégie zo strany občianskej verejnosti – návrhy a zapracovanie relevantných pripomienok definovaných občanmi do pracovnej verzie stratégie.
- Príprava a spracovanie finálnej verzie Stratégie prístupnosti mesta Nitry pre všetkých a predloženie materiálu Komisii pre sociálne veci, bývanie a podporu verejného zdravia – komisia pôsobí ako poradný, iniciatívny a kontrolný orgán, ktorá vyjadrí pripomienky a stanovisko k predloženému materiálu.
- Predloženie materiálu na rokovanie Mestského zastupiteľstva v Nitre na prerokovanie a schválenie podporené stanoviskom Mestskej rady v Nitre – materiál určený na rokovanie mestského zastupiteľstva obsahuje:
  - a. základné identifikačné informácie,
  - b. informáciu o tom, z akého podnetu je materiál predkladaný a aké ciele sleduje (dôvodová správa),
  - c. informáciu o tom, aké uznesenia a opatrenia boli vo veci prijaté orgánmi mesta, najmä mestským zastupiteľstvom v doterajšom období a ako boli realizované s uvedením, ktoré z týchto uznesení sa novým návrhom nahrádzajú, menia alebo dopĺňajú,
  - d. rozborovú časť, a to napríklad: vyhodnotenie doterajšieho stavu prerokovanej problematiky, jeho klady a nedostatky z hľadiska napr. ekonomického, organizačného, personálneho, verejného záujmu a

pod., vysvetlenie príčin nedostatkov, návrh na riešenie, t.j. návrh opatrení vrátane ich zdôvodnenia, spôsobu realizácie, informáciu o dopade na rozpočet mesta.

4. Riziká implementácie stratégie

Cieľom a ambíciou predloženej Stratégie prístupnosti mesta Nitry pre všetkých má byť efektívne zavedenie politiky, cieľov a procesov, ktoré napĺňajú myšlienku vedenia Mestského úradu v oblasti sociálnej politiky mesta. Manažment úradu musí byť stotožnený a presvedčený o zmysle implementácie predloženej Stratégie.

V opačnom prípade sa zvyšuje miera rizika samotnej implementácie. Zvyšovanie legitimity rozhodnutí verejného sektora podporuje proces občianskej participácie. Participácia občanov vo veciach verejných sa stáva efektívnym nástrojom na dosahovanie čo najkvalitnejších verejných rozhodnutí. Napriek spoločnému úsiliu a spolupodieľaniu sa na tvorbe Stratégie prístupnosti mesta Nitry pre všetkých je nutné počítať s možnými rizikami.

Identifikácia potenciálnych rizík implementačného procesu:

- Nepochopenie princípov a zmyslu filozofie prístupnosti mesta – prístupnosť si vyžaduje akceptáciu diverzity viacerých skupín obyvateľstva, akými sú osoby so zdravotným postihnutím, osoby s detským kočíkom, občania, resp. turisti cestujúci s nadrozmernou batožinou. Každá cieľová skupina má na svoje bežné denné fungovanie odlišné nároky. K očakávaniam a potrebám osôb so špecifickými potrebami sa pripájajú potreby ich príbuzných, resp. opatrovateľov, ktorí sa o nich starajú.
- Formálny prístup mestského zastupiteľstva a vedenia úradu k prerokovanému materiálu – vnímanie stratégie iba ako vypracovanie agendy bez jej koncepčného pretavenia do aplikačnej praxe.
- Existencia subjektívnych pohľadov a rezistencia na potreby zraniteľných skupín obyvateľstva – problém so stotožnením sa potrieb zraniteľných skupín obyvateľstva ako jednej z mnohých skupín obyvateľov mesta.
- Návrh na zmenu obsahu, resp. prepracovanie stratégie – prepracovanie finálneho návrhu stratégie v štádiu jeho schvaľovania v mestskom zastupiteľstve, nevyužitie priestoru na pripomienky na úrovni Komisie pre sociálne veci, bývanie a podporu verejného zdravia, resp. Mestskej rady, ktorá

je iniciatívnym, výkonným a kontrolným orgánom MZ, ako aj poradným orgánom primátora.

- Nedostatok ľudských zdrojov na správne zavedenie systému manažérstva úloh definovaných akčným plánom nadväzujúcim na stratégiu prístupnosti – nedostatočná odbornosť a chýbajúca supervízia (nízky počet odborníkov v SR), ktorá môže viesť k nedostatočnému rešpektovaniu metodiky a kritérií prístupnosti podľa platnej legislatívy a technických predpisov a orientácie zo strany odborných pracovníkov úradu.
- Nedostatok finančných zdrojov na zavedenie systému a úloh definovaných stratégiou, resp. akčným plánom – zdroje navrhnuté, resp. schválené mestským zastupiteľstvom nebudú akceptované v systémovo nastavenom objeme a bude nutná modifikácia cieľov a opatrení definovaných akčným plánom.
- Nedostatok času na správne zavedenie manažérstva stratégie a akčného plánu – neschopnosť dodržiavať časový rámec stanovených úloh z dôvodu pracovnej vyťaženia kompetentných referentov.
- Odpor zamestnancov voči stratégii spôsobený zvýšenou náročnosťou na evidenciu a hodnotenie prác a procesov realizovaných v zmysle stratégie – zvyšovanie nárokov na zamestnancov úradu v zmysle rešpektovania etických princípov práce s osobami so špecifickými potrebami, komunikácia s nimi a ich asistentmi, dôsledné rešpektovanie vyhlášok a iných legislatívnych opatrení určených týmto cieľovým skupinám.
- Neplnenie úloh definovaných akčným plánom v stanovených termínoch spôsobené neplnením metodiky a kritérií prístupnosti pre všetkých – zjednodušovanie posudzovania alebo obchádzanie metodiky na technické požiadavky stavieb užívaných osobami s obmedzenou schopnosťou.
- Nesystémovo nastavené opatrenia a riešenia prístupnosti (osobitne architektonickej), bez logickej nadväznosti debarierizovaných trás – presadzovanie a schvaľovanie trás v rôznych mestských častiach bez koncepčného prepojenia a vzájomnej nadväznosti.
- Nízka participačná účasť zo strany verejnosti a následné pripomienkovanie diela po jeho realizácii – pripomienkovanie stratégie nízkym počtom

obyvateľov mesta, prevažne iba osobami priamo odkázanými na bezbariérové prostredie a vznášanie pripomienok počas kolaudačného konania.

5. Vzdelávanie a osvetové pôsobenie v oblasti prístupnosti

Pre budovanie prístupného mesta pre všetkých je potrebné, aby mala potrebné znalosti v oblasti prevencie, identifikácie a odstraňovania bariér všetkého druhu odborná verejnosť vrátane rozhodujúcich orgánov verejnej správy, ako aj laická verejnosť, teda obyvatelia.

Predpokladá sa, že odborná verejnosť by mala poznať a uplatňovať príslušnú legislatívu a princípy prístupnosti a nediskriminácie a verejná správa by mala podporovať a vyžadovať ich uplatňovanie na spravovanom území a v oblastiach jej kompetencie. Napriek tomuto predpokladu a zrejším povinnostiam implementačná prax často zlyháva, čo je všeobecne priznávaná skutočnosť.

Aby mesto mohlo úspešne realizovať stratégiu prístupnosti pre všetkých, musí mať kvalifikovaných pracovníkov zodpovedných za riadenie a kontrolu procesu sprístupňovania schopných vyžadovať uplatňovanie princípov prístupnosti realizátormi a dodávateľmi súvisiacich opatrení a služieb. Títo zamestnanci by mali byť schopní podieľať sa aj na osvetovom pôsobení na obyvateľov. Vzdelávanie v oblasti prístupnosti by malo byť súčasťou systému permanentného odborného vzdelávania zainteresovaných zamestnancov. Optimálnou formou pre nich sú školenia, prednášky a riadené diskusie zamerané na legislatívu v oblasti bariér, kontrolu projektov z hľadiska dodržania platnej legislatívy a na komunikáciu s ľuďmi so zdravotným postihnutím pri styku na úradoch a v službách.

Nezastupiteľnú úlohu v procese sprístupňovania má účasť obyvateľov, najmä pri identifikácii bariér, kontrole prevencie a odstraňovania bariér a stanovovaní priorít vo vzťahu k potrebám obyvateľov a finančným a časovým kapacitám mesta. Na zvyšovanie povedomia verejnosti o jednotlivých aspektoch prístupnosti potrebného na efektívnu účasť na plnení uvedených úloh je potrebné systematické osvetové pôsobenie mesta a spolupracujúcich inštitúcií a organizácií. Na to, aby bolo možné osvetovo pôsobiť na verejnosť, je potrebné:

- ovládať spôsoby klasifikácie a identifikácie bariér;
- poznať kompetentné inštitúcie, ktoré treba o bariérach informovať;

- poznať spôsoby, ako kompetentné inštitúcie informovať a vyžadovať ich konanie;
- poznať spôsoby odstraňovania bariér a vedieť sa k nim vyjadrovať;
- vedieť, ako predchádzať vzniku bariér;
- mať zručnosti v tom, ako zapájať obyvateľov do procesu identifikácie, prevencie a odstraňovania bariér;
- poznať spôsoby zvyšovania povedomia o užitočnosti prevencie a odstraňovania bariér pre všetkých.

Obsahom osvetu v oblasti bariér by mali byť konkrétne informácie o existujúcich a možných bariérach, príklady všetkých typov bariér, príklady dobrej praxe pri ich odstraňovaní alebo prevencii ich vzniku na úrovni jednotlivca, organizácií občanov a verejnej správy.

Pri osvetovom pôsobení je potrebné, aby mesto spolupracovalo s organizáciami osôb so zdravotným postihnutím, ktoré majú skúsenosti, vlastných odborníkov a najmä záujem presadzovať bezbariérovosť. Ich odborníkov treba zaraďovať do pracovných skupín venujúcich sa sprístupňovaniu a prizývať ako expertov k riešeniu konkrétnych problémov. Tieto mimovládne organizácie pravidelne realizujú podujatia, akcie, kampane, zbierky, besedy, prednášky s cieľom rozšíriť povedomie verejnosti o konkrétnom zdravotnom postihnutí a o bariérach, ktoré ľudia s daným postihnutím každodenne prekonávajú, vydávajú informačné periodiká a brožúry, organizujú osvetovo-informačné programy pre súkromné firmy, verejný sektor, pre deti a mládež na školách, seniorov a ostatných občanov.

Medzi dôležité osvetové a motivačné aktivity pre mestá patria aj súťaže, ako napr. Zlatý erb, Oskar bez bariér, Slovensko bez bariér. Aktivity na propagáciu a realizáciu búrania bariér v spoločnosti sú podporované napr. aj Ministerstvom kultúry SR v grantovej schéme Kultúra znevýhodnených skupín, ako aj na úrovni obcí, miest a samosprávnych krajov prostredníctvom participatívneho rozpočtu alebo grantov z rozpočtu subjektu verejnej správy.

Pre širokú verejnosť bez predchádzajúcich poznatkov o bariérach a možnostiach ich odstraňovania je vhodné zvoliť popularizačný štýl osvetu s dôrazom na zábavnú a

zážitkovú formu, motiváciu, aktivizáciu. Cieľom je podať tejto skupine elementárne informácie o typoch bariér a „získať“ ich pre oblasť debarierizácie.

Medzi ľuďmi so zdravotným postihnutím a v ich organizáciách existujú odborníci na základe vlastných skúseností a záujmu, ktorých sa téma bariér bytostne dotýka. Pre túto skupinu ľudí sú vhodné formy ako odborné prednášky, špecializované prezentácie, workshopy a diskusie s odborníkmi.

Okrem osvetu šírenej formou osobných kontaktov, sú kľúčovými informačné a komunikačné kanály mesta, prostredníctvom ktorých sa osвета dostáva k prijímateľovi/cieľovej skupine.

Občan musí byť informovaný, pravdivá a dobre sformulovaná informácia sa k nemu musí dostať adekvátnymi informačnými kanálmi a formami aj s ohľadom na jeho zdravotné postihnutie (uplatňovanie princípov jasnej tlače v printových médiách, uplatňovanie pravidiel prístupnosti na webových sídlach atď.).

V rámci prípravy Stratégie prístupnosti pre všetkých partneri projektu využili rôzne formy a metódy zapájania verejnosti, informovania verejnosti o téme bariér, ale aj zberu dát, ktoré sú bližšie charakterizované v metodike, ktorá je prílohou tejto stratégie. Každá zo zvolených metód a foriem bola vyberaná s ohľadom na aktuálne ciele, cieľovú skupinu a bola vyhodnotená jej úspešnosť, pričom sa ukázali pre osoby so zdravotným postihnutím ako efektívnejšie metódy zacielené na užšie skupiny alebo na jednotlivcov a informačné metódy prepojené so zážitkovo-motivačnými aktivitami.

Záver

Vypracovanie návrhu Stratégie mesta pre všetkých je iniciatíva vedenia mesta Nitra a Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska, ktorej cieľom je podpora rovnakého prístupu k mestskému životu ľudí so zdravotným postihnutím, so zníženou mobilitou, dočasne chorých, seniorov, rodičov s deťmi a návštevníkov mesta a umožňuje miestnym autoritám podporovať, realizovať a šíriť najlepšiu prax v oblasti prístupnosti pre všetkých.

Pri vypracovaní stratégie bol kladený dôraz na koherentný prístup k bezbariérovosti v rámci všetkých jej oblastí, ako je zastavané prostredie, doprava, informácie, občianska vybavenosť a služby, ako aj na dlhodobú víziu riešenia bezbariérovosti mesta.

V prípade akceptovania návrhu stratégie vedením mesta Nitra bude potrebné vypracovať akčný plán jej realizácie, ktorého plánované a realizované aktivity budú súčasťou súvislej stratégie a dlhodobej rámcovej politiky mesta, a nie len dočasnými projektami alebo izolovanými aktivitami.

Dosiahnutie udržateľných výsledkov si bude vyžadovať nepretržité úsilie, dlhodobo zabezpečené zdroje financovania a vybudovanie primeranej štruktúry správnych orgánov mesta, hodnotiace a monitorovacie mechanizmy (pre pravidelné kontroly, upozorňovanie na problémy a ich odstraňovanie, riešenie sťažností atď.). Dôležité bude aj pokračovanie aktívneho zapojenia osôb so zdravotným postihnutím, ich reprezentatívnych organizácií a odborníkov na bezbariérovosť v rámci plánovania, realizácie a udržateľnosti mestských opatrení a iniciatív zameraných na zvýšenie bezbariérovosti zodpovedajúcu potrebám a právam osôb so zdravotným postihnutím.

Veríme, že implementácia stratégie prístupnosti pre všetkých pomôže mestu Nitra dosiahnuť úroveň prístupnosti, ktorá mu umožní úspešne sa prihlásiť do súťaže Access City Award a zaradiť sa medzi európske mestá charakterizované príkladnou prístupnosťou. Pre zostavovateľov stratégie i pre mesto Nitra ako jej realizátora bude

mimoriadnou čťou, ak bude stratégia inšpirovať aj ďalšie slovenské mestá na ich ceste k zlepšovaniu ich prístupnosti.

Neoddeliteľnou súčasťou tejto stratégie je dokument Stratégia prístupnosti mesta pre všetkých – Metodická príručka (príloha 1), ktorá zachytáva komplexný proces prípravy a tvorby konceptu samotnej stratégie.